

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 378.016:[81'276.6:62'373.43'373.72]:004.774
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2026.66.11-17>

Ольга ВІТРУК, ст. викл.
ORCID ID: 0009-0006-5833-7521
e-mail: vitruk.oie@knuba.edu.ua
Київський Національний університет будівництва та архітектури, Київ, Україна

Володимир ВОРОБЕЦЬ, ст. викл.
ORCID ID: 0009-0007-5670-4698
e-mail: vorobets.volodymyr@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ІНТЕРАКТИВНІ ПЛАТФОРМИ ТА АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Вступ. У сучасних умовах зростає інтерес до цифрових інструментів, які можуть бути використані при викладанні іноземних мов. Метою цієї статті є узагальнення та аналіз сучасних підходів і викликів, які постають перед викладачами в процесі формування лексичної компетентності здобувачів освіти. Огляд створено на основі аналізу робіт вітчизняних та іноземних фахівців, які досліджували цей напрям. У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти сучасних підходів до формування лексичної компетентності в межах English for Specific Purposes (ESP) і загалом у процесі вивчення іноземних мов з особливим акцентом на використанні інтерактивних цифрових платформ. У контексті теоретичних засад формування фахової лексичної компетентності та визначення поняття фахової лексики розглянуто роль сталих виразів, формульних послідовностей і технічних неологізмів сучасної англійської мови. Окреслено основні методичні засади формування лексичної компетентності в межах ESP. Наведено практичні приклади використання інтерактивних цифрових платформ як допоміжних інструментів у формуванні лексичної компетентності. Проаналізовано відповідні переваги й недоліки, методологічні засади та виклики, що постають перед сучасним освітнім процесом у контексті застосування інтерактивних платформ, цифровізації та впровадження EdTech-рішень. Обґрунтовано необхідність контекстуалізованого викладання лексики, орієнтованого на автентичні жанри та професійні завдання.

Методи. Для досягнення поставленої мети застосовано такі методи: метод теоретичного аналізу наукової літератури – для вивчення джерел із теми огляду й аналізу сучасного стану проблеми дослідження; лексико-семантичний аналіз – для дослідження особливостей засвоєння лексичних одиниць у контексті навчання іноземної мови; порівняльний метод – для виявлення найбільш доцільних інструментів для вивчення лексики й оцінювання їх ефективності в навчальному процесі; метод наукового синтезу – для опрацювання та об'єднання результатів дослідження.

Результати. Результати дослідження показали, що сучасні технології у поєднанні з традиційними методами вивчення лексики чинять значний позитивний вплив на її засвоєння та сприяють її активному використанню. Установлено, що інтерактивні платформи підвищують рівень залученості здобувачів освіти, сприяють активному навчанню, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок і полегшують засвоєння лексичного матеріалу. Водночас виявлено низку обмежень, зокрема залежність від технічного забезпечення та необхідність цифрової компетентності викладачів. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення методики викладання англійської мови як у рамках ESP, так і у ширшому контексті, а також викладання інших іноземних мов та інтеграції цифрових технологій в освітній процес.

Висновки. Лексика становить основу, на якій вибудовується дисциплінарне знання, інтерпретується професійний дискурс і здійснюється ефективна академічна та професійна комунікація. Інтеграція фахової лексики у викладання англійської мови в межах ESP є ключовим педагогічним завданням.

Ключові слова: ESP, технічні неологізми, цифрові технології, цифрова освіта, сталі вирази (lexical bundles), активне відтворення (retrieval practice).

Вступ

Формування лексичної компетентності традиційно розглядається як ключовий компонент мовної підготовки, що забезпечує здатність ефективно розуміти й використовувати словниковий запас у різних комунікативних ситуаціях. Концептуально лексична компетентність інтегрована в комунікативні компетенції та вважається фундаментальною у системі сучасної мовної освіти.

У другій половині 2010-х і особливо в 2020-х роках значно активізувався інтерес до застосування цифрових платформ та інтерактивних технологій для розвитку словникового потенціалу мовців, що пов'язано із загальносвітовими тенденціями цифровізації освіти, зростанням мобільного навчання та гейміфікацією педагогічного процесу.

Засвоєння та закріплення лексики давно визнано фундаментальними складниками процесу вивчення будь-якої мови. Особливої ваги це питання набуває в контексті опанування фахових дисциплін іноземною мовою.

У таких умовах здобувачі освіти повинні не лише розуміти спеціалізовані поняття, а й точно співвідносити відповідні мовні форми з їхніми значеннями. Отже, цілеспрямована та системна інтеграція фахової лексики посідає центральне місце в межах підходу English for Specific Purposes (ESP), сприяючи як глибшому концептуальному розумінню, так і формуванню професійної комунікативної компетентності.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до формування лексичної компетентності у процесі викладання англійської мови для спеціальних цілей ESP з урахуванням технічних неологізмів та обґрунтування можливостей використання інтерактивних цифрових платформ для засвоєння фахової лексики. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

- проаналізувати сучасні підходи до формування лексичної компетентності у викладанні ESP;

- розглянути роль фахової термінології і технічних неологізмів у професійній комунікації;

- охарактеризувати можливості інтерактивних платформ у процесі засвоєння лексики;

- запропонувати практичні моделі використання цифрових інструментів в освітньому процесі.

Методи

Під час виконання вищезазначених завдань було використано теоретико-аналітичні методи, а саме:

- проаналізовано наукову літературу щодо вивчення підходів до навчання лексики;

- проведено лексико-семантичний аналіз для вивчення особливостей засвоєння неологізмів;

- проведено порівняльний аналіз інтерактивних платформ і завдань, які вони виконують у процесі опанування лексики;

- об'єднано результати досліджень;

- проаналізовано ефективність інтерактивних інструментів на основі вже проведених досліджень.

Результати

Результати дослідження підтвердили ефективність поєднання попереднього введення цільової лексики, використання візуальних і аудіальних стимулів, а також завдань на активне відтворення. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню термінології, формуванню навичок її контекстуального використання та розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Якщо звернутися до значення поняття "фахова лексика" (technical vocabulary, domain-specific vocabulary), то воно охоплює спеціалізовані слова й словосполучення, що використовуються в певних галузях знань або професійної діяльності. Такі одиниці можуть бути унікальними для конкретної сфери або ж загальноновживаними словами, які в межах певного контексту набувають спеціального значення. Розуміння фахової лексики є необхідною умовою академічного та професійного успіху, адже забезпечує точність комунікації, адекватне сприйняття складних текстів і здатність обговорювати спеціалізовані теми в межах певної дисципліни.

Широке визначення ESP подали Hutchinson and Waters, які трактували його як підхід до навчання мови, у якому всі рішення щодо змісту й методів ґрунтуються на причинах і цілях вивчення іноземних мов (Hutchinson, & Waters, 1987).

English for Specific Purposes (ESP) відіграє ключову роль у демонстрації того, як мовне навчання може бути зумовлене академічними або професійними потребами здобувачів освіти. У прикладних галузях, таких як архітектура, машинобудування, військова справа, дизайн чи інформаційні технології, вміння використовувати фахову лексику включно з технічними іменниками, багатокомпонентними одиницями, типовими колокаціями та дискурсивними моделями певної професійної спільноти є необхідним для виконання повсякденних професійних завдань – читання технічних специфікацій, підготовки дизайн-брифів, документування коду, участі в міждисциплінарних нарадах або написанні звітів. Орієнтація ESP на адаптацію змісту й методів до конкретних навчальних цілей робить цей підхід природним вибором для таких дисциплін.

Лексична компетентність є предиктором успішності як у рецептивних, так і в продуктивних видах мовленнєвої діяльності. У фахових контекстах вона охоплює не лише окремі слова, а й колокації, фразеологічні одиниці та лексико-граматичні моделі, характерні для певної професійної спільноти. Викладання таких одиниць ізольо-

вано є менш ефективним, ніж їх інтеграція в автентичні жанри та професійно орієнтовані завдання.

Дослідження сталих виразів (lexical bundles), колокацій і мовних формул доводять, що багатослівні одиниці часто є важливішими для досягнення мовленнєвої плавності та дисциплінарної читабельності, ніж ізольовані лексеми. У літературі з ESP наголошується на необхідності навчання колокаційними моделями і фразеології, пов'язаним із конкретними риторичними функціями (напр. специфікацією, обґрунтуванням, усуненням невідповідностей).

Важливість вивчення лексики складно переоцінити, адже саме вона є основою будь-якої комунікації. Лексика становить базовий матеріал, за допомогою якого людина висловлює думки, передає інформацію, розуміє інших і вибудовує міжособистісні зв'язки. Чим ширший словниковий запас, тим легше вдосконалювати мовні навички. Крім того, це відкриває доступ до ширшого спектра навчальних матеріалів, призначених як для носіїв мови, так і для тих, хто її вивчає. Лексичні завдання мають за потреби переглядатися та модифікуватися, а сам процес навчання лексики має передбачати активну участь здобувачів освіти в навчальній діяльності.

Значущість лексичної компетентності проявляється також у здатності учасників освітнього процесу і фахівців точно розуміти академічні й технічні тексти у своїй галузі. Ці вміння можна окреслити як розуміння змісту. Опанування фахових термінів забезпечує чітке й точне обговорення складних тем із представниками тієї самої професійної сфери. Без розуміння спеціалізованої термінології здобувачі освіти не мають доступу до ключового змісту навчального матеріалу.

Здатність розуміти й використовувати термінологію певної дисципліни дає змогу учасникам освітнього процесу повноцінно взаємодіяти зі змістом навчання, розвивати академічну грамотність і здійснювати професійну комунікацію. Нижче окреслено основні педагогічні стратегії ефективного навчання фахової лексики.

Теоретичні засади формування фахової лексичної компетентності

Лексична компетентність охоплює знання словникового запасу, розуміння семантики, форм і функцій лексичних одиниць, а також уміння застосовувати їх у комунікативних ситуаціях. Її розвиток реалізується через компетентнісний, діяльнісний і комунікативний підходи, що орієнтовані на формування практичних навичок і вмінь у цільових мовних контекстах навчання. При цьому компетентнісний підхід акцентує увагу на здатності здобувачів освіти до автономної діяльності й ефективного застосування лексичних знань; діяльнісний – на актуалізації автентичних навчальних ситуацій; комунікативний – на розвитку мовленнєвих умінь у реальних ситуаціях спілкування.

Поняття фахової лексики

Фахова (domain-specific) лексика охоплює спеціалізовані терміни, багатокомпонентні одиниці, колокації та формульні послідовності, характерні для певної професійної спільноти. Вона може включати:

- вузькоспеціалізовані терміни;
- загальноновживані слова зі спеціалізованим значенням;
- сталі вирази (lexical bundles);
- риторично марковані формули.

Дослідження (Schmitt, 2020) підтверджують, що багатослівні одиниці часто є важливішими для досягнення мовленнєвої плавності, ніж ізольовані лексеми.

Сталі вирази та формульні послідовності

Корпусні дослідження академічного дискурсу, зокрема праці (Biber et al., 2021), демонструють, що дисциплінарна читабельність і продуктивність значною мірою залежать від володіння частотними лексичними моделями (Biber et al., 2021).

У межах ESP важливим є навчання колокаціям, пов'язаним із риторичними функціями, як-от:

- специфікація;
- обґрунтування;
- опис процесу;
- усунення несправностей;
- оцінювання результатів.

Технічні неологізми як виклик для ESP

З розвитком науки й суспільства та наявною потребою контактувати з іншомовними людьми й іншою мовною реальністю виникають певні зміни в мові. Словниковий склад постійно змінюється, розвивається, експериментує. Лексичний склад першим реагує на зміни: з'являються неологізми, які відображають реалії життя (Agarwal, & Bain, 2019).

Якщо говорити про технічні неологізми, то вони часто відображають останні технологічні інновації і зміни в суспільстві. Вони швидко стають частиною повсякденного лексикону, допомагаючи людям описувати нові концепції. Поява технічних неологізмів в англійській мові відбувається безперервно, і словники не завжди встигають за цим процесом, тому й виникає необхідність у їхньому дослідженні та фіксації нових понять.

У технічній літературі існують чимало слів, які використовуються у значеннях, які ще не зафіксовані в словниках. Їх можна назвати умовно *технічними неологізмами* – це нові слова або вирази, які виникають у зв'язку з розвитком різноманітних технологій. Вони можуть відображати нові продукти, процеси або явища, які раніше не існували. Ось декілька прикладів: prediction (розрахунок згідно з моделлю), field (експлуатація), formulation (хімічний склад), brass board (експериментальний зразок).

Варто зупинитися на слові "engineering". Останнім часом це слово використовується в різних значеннях. У доповненні до таких відомих значень, як "техніка" і "технічний", "розробка" та "проектування", це слово у сполученні з іншими словами може означати "інженерний аналіз готового виробу" (reverse engineering), "забезпечення безпеки системи" (system safety engineering), "планування матеріально-технічного забезпечення" (logistics engineering), "проведення технічних випробувань" (test engineering), "системний підхід до проектування" (system engineering) та багато іншого.

Якщо слово є неологізмом дуже нетривалий час, починає активно вживатися, то воно втрачає ознаку новизни й стає загальноновживаним.

Для прикладу можна взяти всім нам відоме слово "software". З'явившись в англійській мові відносно недавно завдяки розвитку комп'ютерних технологій, цей термін потрапив до словників як "програмне забезпечення". Однак у технічній мові слово "software" використовується вже давно як загальна назва для гомотехнічних виробів. А це значення відсутнє у словниках. Переважна більшість неологізмів (до 90 %) – це терміни.

Вирізняють такі типи неологізмів в англійській мові:

- слова, що прийшли з інших мов (plogging, uberization);
- нові слова, утворені поєднанням двох слів (breakfast + lunch = brunch; hungry + angry = hangry; chill + relax = chillax; confused + puzzled = confuzzed; smoke + fog = smog, mechanics + electronics = mechatronics);

- нові слова, утворені шляхом додавання префіксів і суфіксів, які змінюють значення слова, що вже існує (Instagram = Instagrammer; Blog = Blogger; Influence = Influencer; Facebook = Facebooker).

Перекладачам дуже важливо виявляти технічні неологізми. Як відомо, окрім багатозначності, словам притаманні синоніми, тобто збіг за значенням зі словами іншого кореня. Візьмемо для прикладу просте слово "реконструкція". Цей термін можна перекласти англійською іншими різними синонімами, отже, кожний із цих синонімів має свій власний відтінок, який просто неможливо не брати до уваги. По-перше, реконструкція – це ніколи не reconstruction (як іноді подають у граматиках для технічних вишів), перед нами типовий "хибний друг перекладача", який означає "перебудову" або "відновлення будівництва".

Зі стрімким розвитком технологій можна очікувати появу нових технічних неологізмів, які стануть невід'ємною частиною нашої повсякденної лексики. Технічні неологізми не лише змінюють нашу мову, але й впливають на те, як ми сприймаємо і використовуємо ці технології. Вони допомагають нам швидше зрозуміти нові концепції та інтегрувати їх у наше повсякденне життя. Наприклад, поняття "смартфон" одразу дає зрозуміти, що це більше ніж просто телефон, а "хмарні обчислення" змушують переосмислити підхід до зберігання даних. Вони є важливими маркерами прогресу і змін у нашому суспільстві. Вони також відображають не лише розвиток технологій, але й адаптацію суспільства до нових реалій. Розуміння і використання цих термінів дає нам змогу бути в курсі нових тенденцій і ефективніше інтегрувати новітні досягнення у наше життя.

Стрімкий розвиток технологій зумовлює постійне оновлення термінології. За даними Oxford English Dictionary (2024), значна частина нових лексичних одиниць належить до технологічної сфери.

Технічні неологізми відображають нові процеси та продукти, часто функціонують у фахових текстах до кодифікації у словниках, можуть мати вузькоспеціалізоване значення.

Переважає більшість неологізмів є термінами, що підтверджується сучасними лінгвістичними дослідженнями (Остафійчук, 2020, с. 156–160).

Особливої складності набуває перекладання технічних неологізмів через:

- багатозначність;
- наявність "хибних друзів перекладача";
- відсутність кодифікованих еквівалентів.

Отже, навчання у межах ESP має передбачати розвиток стратегій інтерпретації нових термінів через контекстуальний і корпусний аналіз.

Стрімке оновлення термінологічного апарату та поява технічних неологізмів актуалізують питання не лише їх фіксації та опису, а й ефективного методичного опрацювання в освітньому процесі. За умов динамічного розширення фахового словника традиційні підходи до викладання лексики потребують переосмислення та адаптації до сучасних комунікативних реалій. Особливої ваги набуває розроблення педагогічних стратегій, спрямованих на формування здатності учасників освітнього процесу самостійно інтерпретувати нові терміни, працювати з контекстом та інтегрувати фахову лексику у професійно орієнтовану діяльність.

У цьому контексті доцільно окреслити основні методичні засади формування лексичної компетентності в межах ESP.

1. Попереднє введення цільової лексики. Важливим етапом формування дисциплінарної мовної компетентності є ознайомлення з ключовими лексичними одиницями до їх активного використання під час заняття. Попереднє введення термінів сприяє кращому розумінню змісту й активнішому залученню до освітньої діяльності.

2. Візуалізація та концептуальне закріплення. Поєднання лексичних одиниць із візуальними образами значно підвищує рівень запам'ятовування та розуміння. Схеми, зображення, діаграми або концептуальні карти виконують роль когнітивних опор, які полегшують кодування і відтворення інформації. Такий мультимодальний підхід узгоджується з теорією подвійного кодування, відповідно до якої інформація, представлена вербально й візуально, легше запам'ятовується.

3. Систематичне повторення та закріплення. Регулярне повернення до нової термінології сприяє її переходу до тривалої пам'яті. Після введення лексики викладачеві доцільно забезпечити короткі пояснення, контекстуальні приклади та планове повторення матеріалу.

4. Активне відтворення (retrieval practice). Ефективне засвоєння лексики передбачає активне відтворення, а не лише впізнавання. Заохочення учасників освітнього процесу самостійно формувати визначення, використовувати терміни в контексті або пояснювати їх однокурсникам сприяє глибшій когнітивній обробці інформації та міцнішому запам'ятовуванню. Пасивне ознайомлення часто створює ілюзію засвоєння, тоді як практика відтворення формує стійкі знання.

Проблеми, з якими стикається кожен викладач, пов'язані з багатьма аспектами освітнього та виховного процесу. До них належать: індивідуальне сприйняття, наявність чи відсутність стресових переживань, психологічні особливості при засвоєнні інформації та багато інших. При вивченні іноземних мов перед учасниками освітнього процесу постають свої виклики, з якими доводиться справлятися, особливо під час дистанційного навчання, при зниженій мотивації, за наявності у здобувачів освіти доступу до величезного обсягу інформації і неможливості структурувати її належним чином. І тут на допомогу як здобувачам освіти, так і викладачам приходять цифрові інструменти й інтерактивні платформи.

Інтерактивні платформи як інструмент формування лексичної компетентності

Інтерактивні платформи – це інформаційно-технологічний засіб, який дає змогу користувачам взаємодіяти між собою або з комп'ютерною системою. Іншими словами, це платформа, на якій користувачі можуть обмінюватися інформацією, спілкуватися, виконувати різні операції та взаємодіяти з додатками або сервісами (Антонюк, 2023).

Сучасні цифрові інструменти значно розширюють можливості навчання лексики. Дослідження у сфері CALL (Computer-Assisted Language Learning) демонструють позитивний вплив гейміфікації та мультимодальності на запам'ятовування лексики (Godwin-Jones, 2010, p. 4–11).

Інтерактивні EdTech-платформи й цифрові інструменти стають невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. Результати сучасних досліджень показують, що застосування цифрових засобів, зокрема платформ для вивчення мови, підвищує ефективність засвоєння словникового матеріалу, стимулює мотивацію учнів і сприяє кращому утриманню нових слів у пам'яті. Особливо ефективними є адаптивні платформи з елементами гейміфікації, персоналізованими алгоритмами та мультимодальними вправами, які також містять конкурентний елемент. Їхня універсальність надає можливість використовувати платформи в онлайн- та офлайн-форматах. Найпопулярнішими платформами для вив-

чення англійської мови є Kahoot!, Quizlet, Wordwall, Baamboozle (Платформи та сервіси дистанційного навчання, 2021). До того ж існують багато інтерактивних дощок, наприклад Padlet, Figma Jam тощо. Перевагою таких дощок є те, що з ними можна завантажувати й використовувати навчальний матеріал різних типів. Можна додавати посилання на відео, малюнки. Це дуже полегшує роботу викладача, а учасникам навчання стає цікаво й пізнавально одночасно робити дописи на дошці, додавати стікери, реакції, брати участь у мозковому штурмі, опитуванні, дослідженнях і безлічі інших активностей. Такі онлайн-платформи, як Duolingo, Moodle чи інші LMS-системи, здатні покращувати різні аспекти мовної компетентності, включаючи лексику, в умовах гібридного навчання. Однак цифрові платформи потребують педагогічного супроводу, оскільки не завжди враховують індивідуальну траєкторію навчання.

Цифрові платформи є універсальним інструментом для будь-яких категорій. У вищій освіті вони також можуть використовуватися для індивідуального навчання та самостійної роботи, що є важливим для всіх учасників освітнього процесу.

Практичні приклади використання

Практичне застосування інтерактивних платформ у процесі формування лексичної компетентності передбачає не лише використання готових вправ, але й розроблення педагогічних сценаріїв, які поєднують цифрові інструменти з комунікативними завданнями. Ефективність таких інструментів значною мірою залежить від методичної інтеграції платформ у структуру заняття.

Однією з найбільш поширених моделей є використання інтерактивних платформ на етапі актуалізації попередніх знань. Наприклад, платформа Kahoot! дозволяє проводити короткі лексичні вікторини на початку заняття, що сприяє повторенню вивчених термінів та активізації словникового запасу. Елемент змагання та миттєвий зворотний зв'язок стимулюють навчальну мотивацію учасників навчання і створюють сприятливу атмосферу для подальшої роботи з новою лексикою.

Іншим ефективним підходом є використання платформ для семантизації нової лексики. Наприклад, сервіс Quizlet дає змогу створювати мультимодальні картки, які поєднують текст, зображення та аудіо. Така мультимодальність сприяє формуванню асоціативних зв'язків і полегшує запам'ятовування нових термінів. Крім того, автоматизовані режими навчання (Learn, Match, Test) забезпечують багаторазове повторення матеріалу й підтримують принцип інтервального повторення.

Платформа Wordwall є ефективним інструментом для контекстуального закріплення лексики. Викладач може створювати інтерактивні вправи на встановлення відповідностей, класифікацію термінів, заповнення пропусків або побудову словосполучень. Особливо корисними є завдання, у яких учасники освітнього процесу повинні співвідносити терміни з їхніми функціями або застосуванням у професійній діяльності.

Ще одним перспективним напрямом є використання віртуальних інтерактивних дощок, таких як Padlet або Figma Jam. З ними можна організувати колективну роботу учасників освітнього процесу над лексичними картками, схемами чи класифікаціями термінів. Наприклад, учасники освітнього процесу можуть групувати слова за тематичними категоріями, створювати концептуальні карти або формувати колокації, характерні для певного професійного дискурсу. Такий формат сприяє розвитку критичного мислення та навичок співпраці.

Нижче наведена порівняльна таблиця інтерактивних платформ та їх основних функцій (табл. 1).

Таблиця 1

Можливості використання інтерактивних платформ у формуванні лексичної компетентності

Інтерактивна платформа	Основні функції	Типи лексичних завдань	Педагогічний ефект
Kahoot	Проведення вікторин, тестів, опитувань у реальному часі	Вибір правильної відповіді, повторення термінів, перевірка розуміння значення слова	Підвищення мотивації, швидка перевірка матеріалу, елемент змагання
Quizlet	Створення цифрових карток, інтерактивних вправ, тестів	Вивчення нових термінів через flashcards, вправи на встановлення відповідностей, автоматизоване тестування	Формування асоціативних зв'язків, інтервальне повторення, індивідуалізація навчання
Wordwall	Створення інтерактивних ігор і вправ різних форматів	Класифікація лексики, заповнення пропусків, формування колокацій, побудова словосполучень	Закріплення лексики у контексті, розвиток швидкості мовленнєвого реагування
Baamboozle	Командні ігри та вікторини	Пояснення термінів, використання слів у реченнях, командні обговорення	Розвиток комунікативних навичок, стимулювання групової роботи
Figma Jam / Padlet	Спільна робота на інтерактивній онлайн-дошці	Створення лексичних карт, групування термінів, мозковий штурм, побудова концептуальних схем	Розвиток критичного мислення, колаборативне навчання, візуалізація лексичних зв'язків
LMS	Управління навчальними матеріалами, тестування, контроль прогресу	Онлайн-тести, лексичні вправи, індивідуальні завдання	Систематизація освітнього процесу, можливість самостійної роботи учасників освітнього процесу

Особливо ефективним є поєднання цифрових платформ із методикою активного відтворення (retrieval practice). Наприклад, після ознайомлення з новими термінами учасникам освітнього процесу пропонується виконати завдання, у яких вони повинні самостійно сформулювати визначення, використати слова в реченнях або пояснити їхнє значення іншим учасникам групи. Інтерактивні платформи в цьому випадку виконують роль інструмента для швидкого тестування знань і отримання зворотного зв'язку.

Практика показує, що найбільш ефективним є комбіноване використання кількох платформ у межах одного заняття. Наприклад, на початку заняття можна застосувати Kahoot для повторення, на етапі введення лексики – Quizlet, а для закріплення – Wordwall або інтерактивні дошки. Така послідовність дає змогу поєднати елементи гейміфікації, візуалізації та активного використання нової лексики в комунікативних ситуаціях.

Отже, інтерактивні платформи можуть виконувати різні функції у процесі навчання лексиці: мотиваційну, тренувальну, контролюючу та комунікативну. Їх ефективність значною мірою залежить від педагогічного дизайну занять і здатності викладача інтегрувати цифрові інструменти в цілісну методичну систему формування лексичної компетентності.

Переваги й недоліки цифрових платформ

Беззаперечною перевагою використання інтерактивних методів на заняттях є те, що, крім активної мозкової діяльності, учасники освітнього процесу залучені до соціалізації та активно комунікують між собою. Включається також дрібна моторика, тобто здатність маніпулювати дрібними предметами, передавати об'єкти з руки в руку, а також виконувати завдання, що потребують скоординованої роботи очей і рук (Babazade, 2024). Як відомо, дрібна моторика дуже тісно пов'язана з розвитком мовлення. Побуває думка, що ігри потрібні лише дітям, але насправді дорослі теж потребують мотивації та зацікавленості. І такі маніпуляції на онлайн-платформах сприяють невимушеному вивченню нового матеріалу, легкому засвоєнню уже вивченого матеріалу й закріпленню та відточенню уже набутих практичних навичок. Отже, серед переваг використання онлайн-платформ на заняттях іноземної мови можна назвати такі:

- невимушеність при вивченні матеріалу;

- наявність мотивації завдяки конкуренції;
- налагодження командної роботи;
- навчання стає цікавим і легким;
- підходить для використання як в онлайн-, так і в офлайн-форматі.

Однак існує також і недолік у використанні онлайн-платформ, і він пов'язаний із тим, що більшість інтерактивних платформ призначені для групової, а не індивідуальної роботи, що, своєю чергою, ускладнює індивідуальний аспект вивчення мови. Тому за всіх переваг і недоліків онлайн-інструментів для навчання не можна відкидати фактор досвідченого викладача, який скорегує обсяг і характер навантаження для кожного учня окремо та для групи учнів.

Актуальні виклики впровадження інтерактивних платформ

Незважаючи на очевидні переваги, існує низка проблем і викликів, які потребують розв'язання:

- **цифрова нерівність:** різний рівень доступу до технологій та інтернет-зв'язку серед здобувачів освіти;
- **мотиваційні бар'єри:** не всі учасники освітнього процесу однаково сприймають цифрові інструменти, деякі можуть відчувати технологічну перевантаженість;
- **методологічна підготовка викладачів:** педагогам потрібні навички розроблення ефективних інтерактивних завдань та оцінювання результатів у цифровому середовищі;
- **неоднорідність освітніх платформ:** різні платформи мають свої сильні та слабкі сторони, що може впливати на якість формування лексичної компетентності.

Дискусія і висновки

Структуроване, контекстуально обумовлене вивчення лексики, що поєднує попереднє введення термінів, візуалізацію, систематичне повторення та активне відтворення, сприяє не лише засвоєнню спеціалізованої термінології, а й глибокому концептуальному розумінню. Інтеграція лексичної роботи в автентичні жанри та професійні завдання відповідає базовим принципам ESP – орієнтації на комунікативні потреби та професійні цілі здобувачів. Інтеграція EdTech-рішень в освітній процес потребує подальших наукових досліджень, особливо у контексті порівняння різних моделей навчання (традиційна vs. цифрова) і визначення оптимальних шляхів поєднання технологій із педагогічними стратегіями.

Аналіз практичних кейсів показує, що інтерактивні платформи мають потенціал для якісного розвитку лексичної компетентності, проте їхня ефективність залежить від цілеспрямованого планування, адаптації контенту й підтримки з боку викладача.

Отже, ефективне викладання у межах ESP передбачає баланс між мовною формою, змістом дисципліни й когнітивною активністю здобувачів. Добре продуманий лексичний компонент стає містком між мовним навчанням і фаховою підготовкою, забезпечуючи академічний успіх і професійну компетентність. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення потенціалу мультимодальних і предметно орієнтованих підходів до оптимізації навчання фахової лексики в різних галузях.

Сучасні підходи до формування лексичної компетентності активно розвиваються під впливом цифрових технологій. Інтерактивні платформи, адаптивні інструменти, цифрові та EdTech-ресурси сприяють активізації освітньої діяльності, підвищують мотивацію здобувачів освіти й дають змогу розширити можливості практики лексичних навичок у різних контекстах. Водночас упровадження цих технологій потребує врахування педагогічних, соціальних і технічних аспектів для забезпечення максимальної ефективності освітнього процесу.

Формування лексичної компетентності в ESP є комплексним процесом, що поєднує дисциплінарний зміст, мовну форму й когнітивні механізми навчання.

Інтеграція фахової термінології, технічних неологізмів, сталих виразів, інтерактивних цифрових інструментів сприяє не лише розширенню словникового запасу, а й розвитку академічної грамотності та професійної комунікативної компетентності.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення потенціалу корпусних технологій, AI-платформ та адаптивного навчання у формуванні фахової лексики.

Формування лексичної компетентності є одним із ключових завдань сучасної мовної освіти, особливо в межах підходу English for Specific Purposes, де володіння фаховою термінологією є необхідною умовою ефективної професійної комунікації. Проведений аналіз теоретичних джерел і практичних підходів засвідчує, що традиційні методи викладання лексики потребують доповнення сучасними педагогічними технологіями, орієнтованими на активну участь здобувачів освіти й використання цифрових інструментів.

У статті було визначено основні характеристики фахової лексики, зокрема її термінологічний характер, наявність багатослівних одиниць, колокацій і формульних послідовностей. Окрему увагу приділено технічним неологізмам, які відображають швидкі зміни в науково-технологічній сфері та становлять важливий виклик для викладання ESP.

Наукова новизна полягає у комплексному аналізі ролі інтерактивних цифрових платформ у формуванні фахової лексичної компетентності та систематизації педагогічних стратегій їх використання у навчанні ESP, систематизації педагогічних можливостей інтерактивних платформ у навчанні фахової лексики, узагальненні практичних моделей інтеграції цифрових ресурсів у процес викладання англійської мови.

Окрему роль у сучасному освітньому процесі відіграють інтерактивні цифрові платформи, які дають змогу урізноманітнити освітню діяльність, підвищити мотивацію здобувачів освіти й забезпечити більш ефективне закріплення лексичного матеріалу. Водночас їх використання потребує належної методичної підготовки викладачів і врахування індивідуальних особливостей навчання.

Отже, інтеграція цифрових технологій у процес формування лексичної компетентності відкриває нові можливості для розвитку мовної освіти. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розроблення методичних моделей використання інтерактивних платформ у різних галузях ESP та аналіз їхнього впливу на тривале засвоєння фахової лексики.

Внесок авторів: Ольга Вітрук – написання (оригінальна чернетка); Володимир Воробець – написання (перегляд і редактування).

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Антонюк, В. Б. (2023). *Формування лексичної компетентності на уроках англійської мови з використанням сучасних онлайн-платформ*. <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8279>
- Остафійчук, О. Д. (2020). Неологізми англійської мови в сучасному суспільстві. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 31 (70), 3, 1, 156–160. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-1/28>
- Платформи та сервіси дистанційного навчання. (2021). Дистанційна освіта "Центр професійного розвитку педагогічних працівників". <https://cprppl.osv.org.ua/platformi-i-servisi-distancijnogo-ta-zmishanogo-navchannya-10-07-53-14-01-2021/>
- Agarwal, P. K., Bain, P. M. (2019). *Powerful Teaching: Unleash the Science of Learning*. Jossey-Bass.
- Biber, D., Conrad, S., Reppen, R. (2021). *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press.
- Godwin-Jones, R. (2010). Emerging technologies. *Language Learning, & Technology*, 14 (2), 4–11. <https://doi.org/10.64152/10125/44208>
- Hutchinson, T., Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*. Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (2020). *Vocabulary in Language Teaching*. 2nd ed. Cambridge University Press.

References

- Agarwal, P. K., Bain, P. M. (2019). *Powerful Teaching: Unleash the Science of Learning*. Jossey-Bass.
- Antonyuk, V. B. (2023). *Formation of lexical competence in English lessons using modern online platforms* [in Ukrainian]. <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8279>
- Biber, D., Conrad, S., Reppen, R. (2021). *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press.
- Distance learning platforms and services. (2021). Distance education "Center for Professional Development of Pedagogical Workers" [in Ukrainian]. <https://cprppl.osv.org.ua/platformi-i-servisi-distancijnogo-ta-zmishanogo-navchannya-10-07-53-14-01-2021/>
- Godwin-Jones, R. (2010). Emerging technologies. *Language Learning, & Technology*, 14 (2), 4–11. <https://doi.org/10.64152/10125/44208>
- Hutchinson, T., Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*. Cambridge University Press.
- Ostafychuk, O. D. (2020). Neologisms of the English language in modern society. *Scientific notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Philology. Social Communications*, 31 (70), 3, 1, 156–160 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-1/28>
- Schmitt, N. (2020). *Vocabulary in Language Teaching*. 2nd ed. Cambridge University Press.

Отримано редакцією журналу / Received: 26.03.26

Прорецензовано / Revised: 14.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.05.26

Опубліковано / Published: 30.06.26

Olga VITRUK, Senior Lecturer
ORCID ID: 0009-0006-5833-7521
e-mail: vitruk.oie@knuba.edu.ua
Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

Volodymyr VOROBETS, Senior Lecturer
ORCID ID: 0009-0007-5670-4698
e-mail: vorobets.volodymyr@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MODERN APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF LEXICAL COMPETENCE: INTERACTIVE PLATFORMS AND CURRENT CHALLENGES

Background. In contemporary conditions, there is growing interest in digital tools that can be used in foreign language teaching. The aim of this article is to generalize and analyze modern approaches and challenges faced by teachers in the process of developing learners' lexical competence. The review is based on the analysis of the works of Ukrainian and foreign scholars who have studied this field. The article examines the theoretical and practical aspects of modern approaches to the development of lexical competence within the framework of English for Specific Purposes (ESP) and foreign language learning in general, with particular emphasis on the use of interactive digital platforms. In the context of the theoretical foundations of professional lexical competence development and the definition of professional vocabulary, the role of fixed expressions, formulaic sequences, and technical neologisms in modern English is considered. The main methodological principles of lexical competence development within ESP are outlined. Practical examples of the use of interactive digital platforms as supporting tools in the development of lexical competence are provided. The corresponding advantages and disadvantages, methodological principles, and challenges faced by the modern educational process in the context of the use of interactive platforms, digitalization, and the implementation of EdTech solutions are analyzed. The necessity of contextualized vocabulary teaching focused on authentic genres and professional tasks is substantiated.

Methods. To achieve the stated aim, the following methods were employed: the method of theoretical analysis of scientific literature - to examine sources related to the review topic and analyze the current state of the research problem; lexical-semantic analysis - to investigate the peculiarities of lexical unit acquisition in the context of foreign language learning; the comparative method - to identify the most appropriate tools for vocabulary learning and evaluate their effectiveness in the educational process; and the method of scientific synthesis - to process and integrate the research findings.

Results. The results of the study demonstrated that modern technologies combined with traditional vocabulary learning methods have a significant positive impact on vocabulary acquisition and promote its active use. It was established that interactive platforms increase learners' engagement, promote active learning, provide immediate feedback, and facilitate vocabulary acquisition. At the same time, a number of limitations were identified, including dependence on technical support and the necessity for teachers to possess digital competence. The obtained results may be used to improve the methodology of teaching English both within the framework of English for Specific Purposes and in a broader context, as well as the teaching of other foreign languages and the integration of digital technologies into the educational process.

Conclusions. Vocabulary constitutes the foundation upon which disciplinary knowledge is built, professional discourse is interpreted, and effective academic and professional communication is carried out. The integration of professional vocabulary into English language teaching within English for Specific Purposes is a key pedagogical task.

Keywords: ESP, technical neologisms, digital technologies, digital education, lexical bundles, retrieval practice.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.